

Jaarverslag

Inhoud

1. Missie - Visie	4
2. Organisatie	5
2.1 Bestuur	5
2.2 Bureau en huisvesting	5
2.3 Financiën	6
2.4 Communicatie	6
3. Verslag van de activiteiten	8
3.1 Structurele activiteiten	8
3.2 Projecten	10
3.3 Samenwerkingsverband met Centre for Policing and Security (CPS)	16

Voor u ligt het jaarverslag 2017 van de Stichting Maatschappij en Veiligheid. Met dit jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de activiteiten in het voorbije jaar 2017, waarbij hier en daar ook wordt vooruitgeblikt op 2018.

1. Missie - Visie

De SMV zet de schijnwerper op het onderwerp 'veiligheid', zowel op de sociale als de fysieke veiligheid. We volgen op kritische wijze de ontwikkelingen op het gebied van veiligheid en veiligheidszorg, vragen aandacht voor situaties waarbij de veiligheid in het geding is en adviseren – gevraagd en ongevraagd – over het verbeteren daarvan. De SMV werkt altijd vanuit een onafhankelijke positie. De stichting is er voor mensen die mogen rekenen op een veilige situatie en voor de mensen die zich hiervoor inzetten.

Met betrekking tot de onderwerpen waarmee de stichting zich bezighoudt, kan het gaan om een breed scala aan veiligheidsthema's zoals patiëntveiligheid, voedselveiligheid en de bescherming van klokkenluiders, maar ook om thema's als de politiefunctie en de positie van iedereen die zich inzet voor de veiligheid in de maatschappij. Omdat de onderwerpen zo verschillend zijn, maken we als SMV gebruik van de kennis en ervaringen van een grote, diverse groep van personen. '*Samen werken aan veiligheid*' is dan ook ons motto.

De *verantwoordelijkheid voor veiligheid* loopt als een rode raad door de activiteiten van de stichting heen. Werd de veiligheid eerst lang gezien als een taak van de overheid (alleen), de veiligheid werd eind vorige eeuw een gedeelde verantwoordelijkheid. Het bleef weliswaar een kerntaak van de overheid, maar burgers, ondernemingen en organisaties werden hiervoor nu uitdrukkelijk medeverantwoordelijk gesteld. Iedereen werd geacht zijn eigen verantwoordelijkheid te nemen.

Op zich is deze fundamentele wijziging logisch en begrijpelijk, omdat de overheid *alleen* natuurlijk nooit de veiligheid kan garanderen of waarborgen. Maar de overheid had – gelet op het gegeven dat de veiligheid haar kerntaak was en nog steeds is - als veiligheidsregisseur duidelijk moeten maken waaruit die eigen verantwoordelijkheid bestaat. Wat mogen wij van burgers, ondernemingen en organisaties op dit gebied verwachten? En hoe verhoudt zich de verantwoordelijkheid van de overheid voor veiligheid tot die van burgers, ondernemingen en organisaties? Is hier sprake van een *balans van verantwoordelijkheden*?

Helaas, omdat het onderwerp 'veiligheid' van oudsher versnipperd en verkokerd is – ook binnen de overheid – heeft de overheid op dit gebied geen (eenduidige) regie gevoerd, waardoor er van meet af aan onduidelijkheid bestaat over die eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid. Een onduidelijkheid die zeer negatieve consequenties kan hebben voor de samenleving. Om deze reden focust de SMV op het bewerkstelligen van een balans van verantwoordelijkheden.

De onderwerpen waar de SMV zich op richt, zijn onderwerpen die aanhoudende aandacht (een lange adem) vergen. Door bij structurele veiligheidsissues steeds de vinger op de zere plek te leggen, het maatschappelijk debat te entameren en met verbetervoorstellen te komen, draagt de SMV bij aan het verbeteren van de veiligheid. De toegevoegde waarde van de SMV bestaat er vooral uit dat de SMV na het schrijven van een rapport een project niet als afgerond beschouwt, maar gedurende langere tijd een onderwerp blijft volgen en alle zeilen bijzet om zaken ook daadwerkelijk gerealiseerd te krijgen.

Gezien de geringe capaciteit van de SMV, de gemiddelde leeftijd van bestuur en bureau en het wegvallen van verschillende subsidies, zal de SMV zich de komende periode beraden op de toekomst, waarbij de vraag aan de orde komt of de SMV als zelfstandige organisatie zou moeten worden voortgezet of beter zou kunnen aansluiten bij een groter geheel.

2. Organisatie

2.1 Bestuur

De Stichting kent een bestuur met een brede maatschappelijke vertegenwoordiging. In 2017 bestond het bestuur uit:

Prof mr. Pieter van Vollenhoven – voorzitter
H. Wiegel, vice-voorzitter
drs. L.G.H. Gunther Moor, secretaris
prof dr. J.A. van Manen, penningmeester
dhr. J.J. van Aartsen
prof mr. Y. Buruma
mr. T.H.J. Joustra
dhr. G. van der Kamp
mr. A.J.A. M. Nieuwenhuizen MPA
drs. F. Paauw
mevr. mr. drs. M.C.C. van de Schepop
mr. B. Staal

In 2017 heeft het bestuur middels een schriftelijke ronde ingestemd met de jaarrekening en het jaarverslag 2016 en de plannen voor 2017. Gedurende 2017 heeft het bestuur ook ingestemd met het instellen van een klein dagelijks bestuur (bestaande uit de voorzitter, vicevoorzitter, penningmeester en secretaris) dat toeziet op het reilen en zeilen van de stichting. Daarnaast kunnen bijeenkomsten rond bepaalde thema's plaatsvinden waarbij naast bestuursleden ook inhoudelijke specialisten uitgenodigd worden.

2.2 Bureau en huisvesting

De organisatie van de SMV bestaat uit een directeur (FTE 0,9), een bestuurs-secretaresse (FTE 0,6) en een facilitair medewerkster (FTE 0,08). Het contract met de facilitair medewerkster is (na 3 verlengingen) nu omgezet in een vast contract. Het contract met de directie- en bestuurs-secretaresse is per 1 september 2017 omgezet tot een contract voor onbepaalde tijd.

Met de VU heeft de SMV een overeenkomst die inhoudt dat dr. R. (Ronald) van Steden, politicoloog en universitair hoofddocent bestuurskunde aan de VU Amsterdam (Faculteit der Sociale Wetenschappen/afdeling bestuurswetenschap en politicologie), één dag per week voor de SMV werkt (FTE 0,2). Deze overeenkomst geldt voor de jaren 2015, 2016 en 2017. Zijn onderzoek bevindt zich op het terrein van veiligheid en burgerschap.

De heer Van Steden werd in de eerste helft van 2017 ondersteund door A. (Anthonie) Drenth MSc; in de tweede helft van 2017 door M. (Mauro) Boelens MSc. Beiden in de functie van onderzoeker aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen, Afdeling Bestuurswetenschap en Politicologie, Kenniswerkplaats Veiligheid en Veerkracht.

De SMV is gehuisvest aan het Louis Couperusplein 2 in Den Haag. Het huurcontract is in de loop van 2015 voor een periode van 3 jaar verlengd (tot eind 2018). Na 31 december 2018 kan de huurovereenkomst voortgezet worden voor een aansluitende periode van telkenmale 1 jaar, derhalve tot en met 31 december 2019.

Beëindiging van deze overeenkomst per 31 december 2019 kan plaatsvinden met inachtneming van een opzegtermijn van 6 maanden (in het oude contract was dat 9 maanden).

2.3 Financiën

In 2015 heeft het Ministerie van Veiligheid en Justitie de SMV laten weten de subsidie aan de SMV te zullen gaan afbouwen. Dit betekent dat over 2016 aan de SMV 2/3 van het oorspronkelijke subsidiebedrag is toegekend en over 2017 1/3. Vanaf 2018 ontvangt de SMV geen vaste bijdrage meer van het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

In 2017 heeft de SMV financiële steun van het vfonds ontvangen voor de projecten Vrijwilligers en Onderzoeksjournalistiek.

In 2015 is de Expertgroep Veiligheid in het leven geroepen. Bedrijven die zich hebben aangesloten bij de Expertgroep hebben zich in principe verbonden voor een periode van drie jaar. Van Siemens, PWC, Achmea, RoyalHaskoningDHV, Van Oord en Alliander heeft de SMV in 2017 een financiële bijdrage ontvangen.

Op verzoek van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (programma Bestuur en Veiligheid) heeft de SMV samen met de VU in 2017 onderzoek gedaan naar burgerinitiatieven van migrantengroepen. Dit heeft in januari 2018 geleid tot de notitie '*Burgerinitiatieven om criminaliteit en overlast tegen te gaan*'.

In 2017 heeft de SMV een eenmalige bijdrage ontvangen van de Nationale Postcodeloterij en van Adessium Foundation.

Voor de toekomst heeft SMV – in een samenwerkingsverband met het Fonds Slachtofferhulp en de VU – een subsidieaanvraag gedaan bij de Nationale Postcodeloterij voor drie jaar (2018-2020).

Met Adessium wordt gesproken over de mogelijkheid om een extern adviseur in te huren voor het opstellen van een meerjarenstrategie voor de SMV.

2.4 Communicatie

Gedurende 2017 heeft de SMV regelmatig verslag gedaan van haar activiteiten op de website www.maatschappijveiligheid.nl. Daarnaast is regelmatig gebruik gemaakt van het SMV-Twitteraccount @SMVSamen en LinkedIn.

In 2017 heeft de SMV tien digitale nieuwsbrieven verstuurd.

In 2017 heeft de voorzitter van de SMV verschillende lezingen en gastcolleges gehouden over thema's van de SMV, onder andere:

- Lezing bij het symposium 'Ramp en Recht', Universiteit Leiden (20 maart)
- Gastcollege bij het interfacultaire congres van de Universiteit Leiden, georganiseerd door zes studieverenigingen van vijf verschillende faculteiten (4 april)
- Lezing bij het congres 'Samenwerking politie-gemeentelijke handhaving', georganiseerd door de Politie Eenheid Noord-Holland, in het AFAS stadion Alkmaar (19 april)
- Beschouwing over boas tijdens de ledenvergadering van de NVDI: Nederlandse Vereniging voor Drank- en Horecawet, Apeldoorn (1 juni)
- Gastcollege over veiligheid in het Christelijk Lyceum Apeldoorn (2 oktober)
- Lezing (middels video-opname) bij symposium 'Veiligheid in het ziekenhuis', St Franciscus Ziekenhuis Rotterdam (11 oktober)
- Lezing over veiligheidszorgen zoals o.a. verwoord in de notitie 'Zelfregulering, maar géén gesjoemel' voor de bijeenkomst 'Samen werken aan veiligheid', georganiseerd door Rijkswaterstaat Oost Nederland (1 november)
- Lezing over veiligheid in het UMC Groningen (21 november)
- Lezing voor de KAMG (Koepel Artsen, Maatschappij en Gezondheid) Congres 'Vertrouwen goed, controle beter?' (24 november)
- Lezing carrière-dag studievereniging Bestuurskunde Nijmegen (12 december)

Naast de verschillende lezingen en gastcolleges heeft de voorzitter van de SMV in 2017 diverse interviews gegeven over de activiteiten van de SMV, onder andere in:

- De Volkskrant, over veiligheid en risicomanagement (7 januari)
- BNR Nieuwsradio, over diverse veiligheidsonderwerpen (13 juni)
- Radio 1 Stand.NL, specifiek over vuurwerk en veiligheid (27 oktober)
- Nieuwsuur, over politievrijwilligers (29 november)
- Nieuwsuur, over onafhankelijk onderzoek en klokkenluiders (15 december)

Ook heeft de SMV met diverse publicaties een bijdrage geleverd in verschillende kranten en magazines:

- 'Veiligheid vraagt om lering trekken en handhaving', artikel in de bijlage Risk Management bij het FD (30 september)
- Interview 'Bij bedrijven verliest veiligheid het van economisch gewin' in Forum, opinieblad van VNO NCW (1 november)
- Publicatie over politievrijwilligers in de Telegraaf (8 november)
- Publicatie in de bijlage Analyse Maatschappij, met focus op veiligheid en infrastructuur bij FD (2 december)
- Publicatie over veiligheid in HSELife (15 december)

3. Verslag van de activiteiten

3.1 Structurele activiteiten

Expertgroep Veiligheid

In 2017 hebben de SMV en het Nationaal Netwerk Risicomanagement (NNR) besloten om gezamenlijke bijeenkomsten te organiseren voor de leden van de Expertgroep Veiligheid van de SMV en leden van het NNR. De eerste gezamenlijke bijeenkomst vond plaats op 5 september 2017 en ging over de SMV notitie 'Zelfregulering, maar géén gesjoemel' en het VNO NCW standpunt over deze notitie.

Ook op maandag 23 oktober en dinsdag 21 november zijn gezamenlijke bijeenkomsten georganiseerd, over resp. de bedrijfs-ethische benadering van risicomanagement en over zelfregulering in de sector van tankopslagbedrijven.

In 2018 staan bijeenkomsten gepland op: 15 januari over risico en weerbaarheid; 20 maart; 29 mei; 17 september; 30 oktober; 27 november.

Naar aanleiding van de door de Expertgroep geïnventariseerde veiligheidszorgen heeft de SMV in 2017 de notitie 'Zelfregulering, maar géén gesjoemel' (februari 2017) geschreven en verstuurd aan de leden. De notitie gaat onder andere over de grenzen aan de eigen verantwoordelijkheid van ondernemingen/organisaties, en over de veiligheidscultuur in bedrijven en de spanning tussen enerzijds het vrijuit spreken ten behoeve van de verbetering van de veiligheid en anderzijds het mogen zwijgen in het strafrecht.

Leerstoel Politiestudies en Veiligheidsvraagstukken

Het SMV bestuur heeft besloten om de bijzondere leerstoel Politiestudies en Veiligheidsvraagstukken bij de Vrije Universiteit van prof. dr. A.B. (Bob) Hoogenboom per 1 januari 2017 te beëindigen. Over een eventuele andere, bredere invulling van de leerstoel wordt met de VU nog overleg gevoerd.

Publicatieprijs SMV

Iedere twee jaar reikt de SMV de Publicatieprijs SMV uit voor een publicatie over een veiligheidsonderwerp. De publicatie moet wetenschappelijk en maatschappelijk relevant zijn, gedegen onderbouwd, origineel, innoverend, kritisch en qua taalgebruik toegankelijk voor professionals in de veiligheidszorg. De Publicatieprijs, die bestaat uit een bescheiden geldbedrag en een oorkonde, kan bogen op een ruime traditie.

In februari 2017 is, tijdens een debat in De Balie te Amsterdam, de SMV Publicatieprijs 2015-2016 uitgereikt aan Michiel Princen voor zijn boek 'De gekooide recherche'. Naast Michiel Princen gaven nog enkele deskundigen hun visie op de politie en haar taken, in het bijzonder de opsporingstaak: prof. mr Ybo Buruma, prof. dr. Arthur Ringeling en burgemeester van Hilversum Pieter Broertjes. De korpschef van de Nationale Politie drs. Erik Akerboom gaf een beschouwing over de toekomst van de politie en er vond er een debat plaats met vertegenwoordigers van verschillende politieke partijen.

Eind 2017 heeft de jury de Publicatieprijs 2017-2018 toegekend aan de heren Auke van Dijk, Frank Hoogewoning en Maurice Punch voor het boek 'What matters in policing? Change, values and leadership in turbulent times.' De jury bestaat uit mevr. dr. J.L.H.J. (Janine) Janssen, lector Veiligheid Avans Hogeschool en

hoofd onderzoek bij het Nationaal Expertise Centrum Eer Gerelateerd geweld van de Nationale Politie (secretaris van de jury); mr. G.J. (Geert) Knigge advocaat-generaal bij de Hoge Raad (voorzitter van de jury); prof. dr. Em. P. (Paul) Ponsaers, emeritus hoogleraar Criminologie aan de Universiteit Gent; en prof. dr. J.C.J. (Hans) Boutellier, wetenschappelijk directeur van het Verwey-Jonker Instituut en deeltijd hoogleraar Veiligheid en Veerkracht op de bijzondere leerstoel Veiligheid en Burgerschap aan de VU.

In overleg met de auteurs zal de SMV een conferentie organiseren over het thema van het boek. Tijdens de conferentie zal ook de prijsuitreiking plaatsvinden.

Het voorbereidingscomité onder voorzitterschap van mevr. dr. J.L.H.J. (Janine) Janssen is inmiddels weer begonnen met het lezen van nieuw verschenen literatuur, met het oog op de Publicatieprijs SMV 2019-20.

Prof Mr Pieter van Vollenhoven Penning

Voor het zesde jaar heeft de SMV de prof mr Pieter van Vollenhoven penning uitgereikt aan een aantal mensen die hun verantwoordelijkheid voor veiligheid hebben genomen en waargemaakt en zo op een bijzondere wijze hebben bijgedragen aan de veiligheid in onze samenleving. Ook in 2017 heeft de SMV voordrachten voor de penning ontvangen van gemeenten, belangenorganisaties, burgers etc. De voordrachten hadden onder andere betrekking op reddingsacties en op moedig optreden van burgers in geval van geweld/agressie, maar er was ook een voordracht voor een belangrijke getuige in een moordzaak en voor iemand die zich op een bijzondere manier inzet voor veiligheid in ondernemingen en organisaties.

De jury, bestaande uit mw. mr. drs. M.C.C. van de Schepop, president van de Rechtbank Noord-Nederland; de heer mr. Y. Buruma, raadsheer bij de Hoge Raad der Nederlanden; prof. dr. I. Helsloot, hoogleraar Besturen van Veiligheid aan de Radboud Universiteit; prof. dr. A.B. Hoogenboom, hoogleraar Forensic Business Studies aan Nyenrode Business Universiteit en prof. mr. Pieter van Vollenhoven (voorzitter), heeft de voordrachten beoordeeld en bepaald aan wie er penningen uitgereikt zouden worden.

Op 5 december 2017 heeft de uitreiking van de penningen plaatsgevonden in het stadhuis van Rotterdam, waar de SMV en de ontvangers van de penningen gastvrij werden ontvangen door burgemeester Aboutaleb. Negen 'burgermoedige' burgers kregen uit handen van SMV voorzitter prof mr Pieter van Vollenhoven een penning.

Misdadverslaggever Peter R de Vries hield tijdens de bijeenkomst een betoog over het belang van getuigenverklaringen.

3.2 Projecten

Eigen verantwoordelijkheid van ondernemingen en organisaties

In deze tijd van zelfregulering wordt er veel - ook veiligheid - aan de sector zelf overgelaten. Hierdoor is de samenleving voor haar veiligheid in grote mate afhankelijk geworden van het veiligheidsbeleid van ondernemingen en organisaties. Helaas wordt de samenleving te regelmatig opgeschrikt door berichten over ondernemingen en organisaties die hun verantwoordelijkheid voor veiligheid niet waarmaken en sjoemelen met de regels.

In februari 2017 heeft de SMV de notitie '*Zelfregulering, maar géén gesjoemel*' gepubliceerd. In deze notitie wordt gepleit voor een wettelijke verankering van beginselen van goed risicomanagement en voor het formuleren van een aantal minimum voorwaarden voor het in- en externe toezicht.

De SMV is van mening dat het duidelijk moet zijn wat we van het in- en externe toezicht mogen verwachten, inclusief hoe in- en extern toezicht zich onderling verhouden. Ook is de SMV van mening dat de inspecties meer eenduidig te werk moeten gaan dan nu het geval is.

De SMV notitie, gericht op het herstel van de balans van verantwoordelijkheden voor veiligheid en het tegengaan van het 'gesjoemel met de regels', is in de loop van het jaar met verschillende betrokkenen (wetenschappers, politici, bedrijfsleven etc.) besproken en was ook onderwerp van interviews en lezingen van de voorzitter van de SMV.

Onafhankelijk onderzoek

In Nederland voert de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) onafhankelijk onderzoek uit naar ernstige gebeurtenissen. Dit onderzoek heeft als enige doelstelling: het achterhalen van wat er zich precies heeft afgespeeld en hieruit lering trekken zodat dergelijke ernstige gebeurtenissen voorkomen kunnen worden of in ieder geval de gevolgen minder ernstig zijn.

De SMV pleit voor uitbreiding van het onafhankelijk onderzoek (ter lering) in Europa. Tevens is waakzaamheid geboden, want een EU verordening kan gemakkelijk leiden tot een achteruitgang van de situatie van de OVV in Nederland ('geen Nederlandse kop op Europees beleid').

De SMV notitie '*Het onafhankelijk onderzoek in de Europese Unie (EU)*' (2016) is in 2017 in het Engels vertaald en besproken tijdens de ETSC (European Transport Safety Council) vergadering van juni 2017. Er wordt nog overlegd over een mogelijke vervolgstap om het onafhankelijk onderzoek in Europa meer op de kaart te zetten.

Burgermoed

Veiligheid is een kerntaak van de overheid, maar burgers (en ook ondernemingen en organisaties) hebben ook een eigen verantwoordelijkheid. Maar waar bestaat die eigen verantwoordelijkheid van burgers uit?

De SMV verdiept zich op verschillende manieren in burgermoed: wat kan en mag je van burgers verwachten als zij slachtoffer en/of getuige zijn van een ongeval of een misdrijf/geweldsincident? En dan vooral in de eerste periode, voordat de professionele hulpverleners aanwezig zijn. In de praktijk blijkt in ieder geval dat veel omstanders *niets* doen, of een foto of filmpje maken in plaats van een helpende hand uit te steken.

Uit onderzoek is gebleken dat verschillende factoren hierbij een rol spelen en medebepalen of iemand wel of niet ingrijpt. Gebrek aan kennis en vaardigheden is daar één van, maar ook het omstandereffect (hoe meer omstanders hoe kleiner de kans dat iemand optreedt) en de angst om zelf slachtoffer te worden of bij schade op te moeten draaien voor de kosten spelen een rol.

SMV vindt dat, als de overheid 'medeverantwoordelijkheid' van burgers voor veiligheid wil stimuleren, er meer duidelijkheid moet komen over hoe burgers kunnen handelen. Opleidingen voor burgers zijn in dit verband gewenst. Daarnaast dient er meer duidelijkheid te komen over de betekenis van noodweer en burgerarrest en dient de schade die bij burgermoed kan worden veroorzaakt te worden vergoed.

In 2017 heeft de SMV enkele inventariserende gesprekken gevoerd over de mogelijkheid van een fonds voor kosten, waar moedige burgers terecht kunnen. Verder heeft de SMV mevrouw mr. Anouk Buijs bereid gevonden om zich te verdiepen in rechtszaken waarbij noodweer en/of burgerarrest een belangrijke rol spelen. Dit zal in 2018 uitmonden in een notitie hierover.

De SMV voelt nog steeds veel voor een proef waarbij vrijwillige burgers getraind/opgeleid worden in hoe op te treden wanneer zij of een medeburger geconfronteerd wordt met agressie/geweld. Helaas lijkt een dergelijke proef moeilijk te realiseren.

Burgerinitiatieven in etnische gemeenschappen

Op verzoek van BZK heeft de SMV samen met de VU zich verdiept in burgerinitiatieven binnen vooral Turkse en Marokkaanse gemeenschappen, gericht op het verminderen van criminaliteit en overlast en op het versterken van sociale samenhang binnen de Nederlandse samenleving. Het eindrapport 'Burgerinitiatieven om criminaliteit en overlast tegen te gaan' bevat:

- een inventarisatie van burgerinitiatieven binnen vooral Turkse en Marokkaanse gemeenschappen;
- een literatuurstudie naar burgerparticipatie in sociale veiligheid met bijzondere aandacht voor de inbreng van migrantengroepen daarin; en
- een verdiepingsslag aan de hand van interviews met experts.

Met name is gekeken naar de achtergronden en positie van initiatiefnemers; aanleidingen voor burgerprojecten; en succesfactoren en valkuilen voor wat de (lokale) overheid wel en niet moet doen om projecten aan te moedigen en te ondersteunen.

Politiefunctie

Al vanaf haar oprichting in 1986 volgt de SMV (vroeger SMP en daarna SMVP¹) de ontwikkelingen bij de politie. De politie heeft van oudsher twee taken: handhaving van de openbare orde en veiligheid en hulpverlening, onder gezag van de burgemeesters; en de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde/opsporing, onder gezag van de officier van justitie. Sinds de Nationale Politie ligt het beheer geheel, voor beide taken, bij de nationale korpschef, die verantwoording aflegt aan de minister van Veiligheid en Justitie.

De SMV is een voorstander van één nationale politie waarin beide politietaken (handhaving van de openbare orde en hulpverlening én opsporing) onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

¹ Stichting Maatschappij en Politie en Stichting Maatschappij Veiligheid en Politie

In juni 2017 publiceerde de SMV de discussienota 'Lokale handhaving door de Nationale Politie'. Deze discussienota is mede gebaseerd op de notitie 'Van buitengewoon opsporingsambtenaren naar politieursurveillanten – Een visie op gemeentelijke handhavers' en de notitie 'De opsporings- en handhavingstaak van de Nederlandse politie' van Ronald van Steden en op het essay 'De toekomst van lokale handhaving reframed' van Auke van Dijk.

In de ogen van de SMV is er met de invoering van de Nationale Politie onvoldoende aandacht besteed aan de consequenties die verbonden zijn aan de terugtrekkende beweging van de politie uit buurten en wijken en aan de komst van de huidige gemeentelijke buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's). Gelet op het gegeven dat regelmatig gesteld wordt dat de eigenlijke taak van de politie boeven vangen is ("de politie beperkt zich meer tot kerntaken en komt op grotere afstand van gemeenten te staan"), ontstaat naar de mening van de SMV niet alleen de schijn, maar gaat de Nationale Politie in werkelijkheid steeds meer functioneren als een justitiële politie. Taken op het gebied van de openbare ordehandhaving en hulpverlening worden steeds meer afgestoten naar gemeentelijke boa's. Het beleid rond de lokale handhaving en de relatie tussen politie en boa's is niet gebaseerd op keuzen, maar is gaandeweg zo gegroeid. Hiermee wordt de verbondenheid tussen de twee politietaken losgelaten én ontstaat er een nieuwe vorm van versnippering, terwijl het tegengaan van versnippering nu juist de aanleiding was om de nationale politie in te voeren!

Met de discussienota '*Twee stromen in het lokale politielandschap?*' (sept. 2017) vraagt de SMV opnieuw aandacht voor de ontwikkelingen bij de politie en hoopt de SMV te bewerkstelligen dat de politiek zich (nogmaals) uitspreekt voor één nationale politie met het behoud van de twee politietaken, opsporing en handhaving van de openbare orde en hulpverlening, omdat die twee taken onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

Daarbij is volgens de SMV meer transparantie nodig over hoe de sterkte van de politie over de twee taken wordt verdeeld én over welke taken aan anderen worden afgestoten.

Ook is de SMV van mening dat de burgemeester als gezagsdrager, samen met de politie, de sterkte moet bepalen die noodzakelijk is voor de handhaving van de openbare orde. Indien de politie niet in staat is de gewenste sterkte te leveren, zouden gemeenten de mogelijkheid moeten hebben om op eigen kosten extra politie-inzet in te huren. Dit betekent dat de gewenste sterkte gedeeltelijk kan worden bekostigd uit de begroting van de politie en gedeeltelijk uit de begroting van de gemeenten. Maar hoe dan ook staat de politie garant voor hun inzet. Wijzigingen in de inzet en beschikbaarheid vereisen de instemming van de burgemeester.

Vrijwilligers

Nederland is een land waar de inzet van vrijwilligers in hoge mate wordt gewaardeerd. Maar van de kant van vrijwilligers in het veiligheidsdomein, met name politievrijwilligers en brandweervrijwilligers, kwamen er zorgelijke geluiden. Daarom heeft de SMV zich in 2017 verder verdiept in de positie van vrijwilligers, met name op het terrein van de openbare orde en veiligheid.

Prof dr. Lucas Meijs heeft zich op verzoek van de SMV verdiept in de positie van vrijwilligers in het algemeen, en in die vrijwilligers bij de politie, brandweer en Defensie in het bijzonder.

De SMV zelf volgt al tientallen jaren de ontwikkelingen bij de politievrijwilligers. In de notitie 'Hebben politievrijwilligers nog toekomst in ons land?' (nov. 2017) beschrijft de SMV de geschiedenis van de vrijwillige politie, vanaf de oprichting van de Reservepolitie na de oorlog tot de politievrijwilligers in de huidige situatie. Deze geschiedenis wordt gekenmerkt door weinig erkenning en waardering voor de politievrijwilligers en steeds

verschillende meningen en voornemens over hun inzet. Daarbij werd van meet af aan het inschakelen van vrijwilligers bij het gewone politiewerk gezien als een bedreiging voor en verdringing van de beroepscollega's.

Bij de komst van de Nationale Politie leek er eindelijk meer erkenning en waardering te ontstaan voor de politievrijwilligers. Er werd in 2016 een visie op politievrijwilligers vastgesteld, maar door de nieuwe reorganisatie werd hier tot op de dag van vandaag geen invulling aan gegeven.

De SMV is altijd een groot voorstander geweest van de vrijwillige politie, omdat het volledig past bij een beroep op burgers om hun eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid te nemen. Naar het oordeel van de SMV is er in deze tijd – waar regelmatig sprake is van buitengewone omstandigheden waardoor het gewone politiewerk minder aandacht kan krijgen – plaats voor een pool van vrijwilligers, waar burgemeesters en de Nationale Politie een beroep op kunnen doen. Deze pool, vergelijkbaar met de oude Reservepolitie vlak na de oorlog, zou kunnen bestaan uit burgers, oud-politiefunctionarissen en oud-militairen. Het is een punt van overweging of deze pool (zoals indertijd de Reservepolitie) onderdeel moet uitmaken van de staande politieorganisatie of een zelfstandige status moet krijgen buiten de politieorganisatie.

Ook van de kant van de brandweer(vrijwilligers) ontving de SMV zorgelijke berichten over de kloof tussen leiding en werkvloer; de bureaucratie en de bezuinigingen waar de mensen in praktijk veel last van hebben. Dit was de aanleiding voor de SMV om de VU te vragen zich te verdiepen in het functioneren van de brandweer in ons land.

Dit heeft geresulteerd in een nog te publiceren rapport.

Politiekamer

In het regeerakkoord staat een passage die volgens de SMV hopelijk zal leiden tot een meer evenwichtige behandeling van politiemensen die zich voor de rechter dienen te verantwoorden voor het gebruik van aan hen toegekende geweldsmiddelen.

Als de voornemens niet bedriegen, is het nieuwe kabinet dus van plan een bestaande rechtbank aan te wijzen die zaken gaat behandelen van politiemensen die mogelijk verwijtbaar geweld hebben gebruikt. De SMV ondersteunt dit beleidsvoornemen van harte.

In de notitie 'Naar een aparte rechtbank voor de politie: een voorstel voor de concrete invulling' (nov 2017) doet de SMV een voorstel hoe een aparte rechtbank voor de politie kan worden ingericht.

Strafrechtelijke immuniteit

Op 10 november 2015 verwierp de Eerste Kamer met een minieme meerderheid van één stem het initiatiefwetsvoorstel tot opheffing van de strafrechtelijke immuniteiten van publiekrechtelijke rechtspersonen en hun leidinggevenden. Op grond van het initiatiefvoorstel zouden publiekrechtelijke rechtspersonen op gelijke voet met andere rechtspersonen vervolgbaar zijn. De initiatiefnemers wilden met hun voorstel het normbesef en de geloofwaardigheid van de overheid vergroten. Hieraan lag de gedachte ten grondslag dat de overheid, net als een bedrijf, een deelnemer is aan het maatschappelijke verkeer en dan ook gebonden moet zijn aan dezelfde regels, ook die van het strafrecht.

Naar aanleiding van het ongeval met de monstertruck in Haaksbergen heeft de SMV een notitie geschreven, 'Opheffen strafrechtelijke immuniteiten van natuurlijke personen binnen de overheid' (mei 2017), waarin de SMV pleit voor een wettelijke regeling die het mogelijk maakt dat bij aanwijsbaar onverantwoord gedrag van de overheid (de Staat en lagere overheden) een strafrechtelijk onderzoek kan worden ingesteld naar de betrokken

verantwoordelijke personen binnen de overheid. De wettelijke regeling die de SMV voorstaat, wijkt hier dus af van het eerdere initiatiefwetsvoorstel en is minder verstrekkend. De strafrechtelijke immuniteiten van publiekrechtelijke rechtspersonen kunnen in stand blijven, maar de verantwoordelijke natuurlijke personen binnen de overheid kunnen daarop, ook in strafrechtelijke zin, worden aangesproken. Dit laatste acht de SMV in overeenstemming met de filosofie dat de veiligheid thans een gedeelde verantwoordelijkheid is. Een ieder wordt geacht zijn of haar eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid te nemen. Dit geldt des te meer voor leidinggevendenden binnen de overheid, omdat veiligheid de kerntaak van de overheid is en blijft. Hun eventueel onverantwoordelijk gedrag dient ook strafrechtelijke aandacht te kunnen krijgen.

Particuliere beveiligers tegen piraterij

In september 2016 heeft de SMV een korte notitie '*Inzet van particuliere beveiligers op Nederlandse koopvaardij schepen*' naar de programmacommissies gestuurd over de beveiliging van Nederlandse koopvaardij schepen tegen piraterij.

Veiligheid is een kerntaak van de overheid en het geweldsmonopolie is voorbehouden aan de Staat. Maar de overheid kan bij het inhoud geven aan haar taken derden betrekken mits de verantwoordelijkheid van de overheid niet wordt aangetast.

Enkele voorstellen van de SMV behelzen dat het de overheid is en blijft die moet bepalen of de beveiliging geschiedt door militairen of door private beveiligers (afhankelijk van de veiligheidssituatie). En ook dat, indien nodig, de overheid zelf private beveiligers inhuurt. Ook vindt de SMV het onjuist dat de kosten voor de beveiliging in rekening worden gebracht.

In februari 2017 hebben de Kamerleden Han ten Broeke (VVD) en Raymon Knops (CDA) een initiatiefwetsvoorstel ingediend bij de Tweede Kamer, waarin gepleit wordt voor regels voor de inzet van gewapende particuliere maritieme beveiligers aan boord van Nederlandse Koopvaardij schepen (Wet ter Bescherming Koopvaardij) Dit wetsvoorstel is op 23 januari 2018 in een 1^e termijn in de Tweede Kamer besproken waaruit is gebleken dat een meerderheid van de Tweede Kamer dit wetsvoorstel steunt.

De SMV zal zich naar aanleiding van deze ontwikkelingen verder verdiepen in de vragen die opkomen als daadwerkelijk besloten wordt om particuliere beveiligers in te zetten.

Jaarwisseling en vuurwerk

Al enkele jaren heeft de SMV aandacht voor het verlopen van de jaarwisseling in ons land en de schade en slachtoffers die daarmee gepaard gaan. Over de vorige jaarwisseling (2016-2017) werd gesproken in termen van een 'redelijk verlopen' en 'rustige' jaarwisseling. Als je deze feestelijke avond en nacht echter vergelijkt met andere nationale volksfeesten zoals Koningsdag, carnaval of een voetbalkampioenschap, dan ga je je toch oprecht afvragen waarom die oudejaarsavond en -nacht zo'n verloop moeten hebben.

In de SMV notitie 'Is de jaarwisseling nog wel een feestelijke gebeurtenis?' (oktober 2017) incl. bijlage 'cijfers jaarwisseling 2016-17' wordt een overzicht gegeven van de consequenties die aan deze 'feestelijke avond' zijn verbonden.

Gelet op wat de gevolgen zijn van overmatig drank- en drugsgebruik én de kracht van verkeerd of verkeerd afgestoken vuurwerk zou de SMV het toejuichen als de oudejaarsavond traditie in een gecontroleerd evenement zou worden omgezet.

Klokkenluiders

De SMV hecht grote waarde aan het belang van klokkenluiders voor onze maatschappij in het algemeen en de veiligheid in het bijzonder. Klokkenluiders zijn veelal de laatsten (na het toezicht) die aan de bel trekken wanneer er iets mis is. De SMV vindt dan ook dat er een goede klokkenluidersregeling moet komen en heeft geadviseerd bij de totstandkoming van een initiatief wetsvoorstel voor een Huis voor Klokkenluiders. Iedereen kan bij dit Huis melding doen van een misstand of gevaarlijke situatie, waarna eerst een vooronderzoek en – indien er sprake is van een klokkenluider – een uitgebreid onderzoek kan worden gedaan.

Helaas zijn op het laatst van het traject op een aantal belangrijke onderdelen concessies gedaan. Zo is er geen duidelijke scheiding meer tussen enerzijds het vrijuit kunnen spreken door een klokkenluider en anderzijds het strafrecht waar men immers mag zwijgen omdat niemand hoeft bij te dragen aan zijn/haar veroordeling.

Voor een goed functioneren van het Huis is het naar de mening van de SMV een vereiste dat er wel een duidelijke scheiding met het strafrecht is gegarandeerd. Deze scheiding geldt overigens voor alle onafhankelijke onderzoeken. De SMV is voornemens om in 2018 een notitie te schrijven over het lering trekken en de noodzakelijke voorwaarden daarvoor.

Het Huis bevindt zich sinds december 2017 in een bestuurscrisis.

3.3 Samenwerkingsverband met Centre for Policing and Security (CPS)

Met het *CPS* uit België bestaat een lange samenwerkings-traditie. Gezamenlijk zijn vele belangwekkende studies verricht en congressen georganiseerd.

Begin 2009 is begonnen met het gezamenlijk uitgeven van het zogenoemde *Cahier Politiestudies*. Vier maal per jaar verschijnt deze publicatie. In deze uitgaven worden bijdragen gebundeld van hoge kwaliteit, gericht op thema's en fenomenen binnen het politie- en veiligheidsdomein. Hoewel het criminologische perspectief domineert, kennen de bijdragen een multidisciplinair karakter. De artikelen zijn van de hand van zowel wetenschappers als deskundigen uit de veiligheidspraktijk. Alle bijdragen worden voor publicatie beoordeeld door een groep internationale, voor de auteurs anonieme reviewers uit de wetenschap en politiepraktijk.

In 2017 verschenen onder auspiciën van de SMV en haar Vlaamse zusterorganisatie Centre for Policing and Security (CPS) vier Cahiers Politiestudies bij uitgeverij Maklu Antwerpen/Apeldoorn:

- Ideologisch activisme en radicalisering
- Eigenrichting
- De vervloeiing van binnenlandse en buitenlandse veiligheid
- Herinneren en vergeten in de politie

Voor het jaar 2018 staan de volgende Cahiers Politiestudies (Uitgeverij Gompel&Svacina) op stapel:

- Dienstverlening door de politie
- Evaluatie van de politie
- Opleiding & onderwijs van de politie
- Glocalisering